

ANBLADET

Nr 111

ISSN 0280-0993

JUNI 2015

Organ för
NORRTÄLJE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Visst spökar det!

Petter Inedahl var först ut med att besöka NSFF på det nya verksamhetsåret.

35 medlemmar kom för att lyssna på hans föreläsning om skrock och skrymt inom Norrtälje kommuns gränser.

Mer om detta på sidan 4.

Har du ordning på ditt släktarkiv?

Över 50 personer kom till föreläsningen om hur man ordnar och förtecknar sitt person- eller släktarkiv. Läs mer om detta på sista sidan.

Anbladet utkommer med 3 nummer per år och utges av Norrtälje Släktforskarförening.

Tidningens adress: Box 280,
761 23 Norrtälje.

Hemsida: www.norrtelje-sff.se

Webmaster: Björn Bergström
webmaster@norrtelje-sff.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Urban Johansson

Tidningen ingår i NSFF:s medlemsavgift, f. n. 175 kr/år.

Bankgiro: 459-5724

Manus och idéer till artiklar kan insändas till tidningen under ovanstående adress. Artiklar och citat ur tidningen får användas efter angivande av källan.

Helårsprenumeration: 100 kr.

Enstaka exemplar av tidigare nummer kan köpas för 30 kr/st.

I NSFF:s styrelse ingår:

Ordf. Urban Johansson

Grovstavväg. 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-692 48 36

Kassör Sven-Olof Gahnström

Stockholmsv. 24B, 761 43 Norrtälje
Tel: 0176-124 56

Sekr. Willy Menander

Asplundsv. 18, 760 10 Bergshamra
Tel: 0176-261 255

V. ordf. Ann-Marie Alfredsson

Grovstavväg. 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 0176-266 280

Klubbmäst. Birgit Söderman

Malsta-Ekebyv. 82, 761 71 Norrtälje. Tel: 0176-228 081

Ledamot Thomas Malmström

Rögården 5, 761 30 Norrtälje
Tel: 0176-224 626

TREVLIG SOMMAR ALLA LÄSARE - Nu tar vi halvtids- vila och hörs i höst!

Sommaren närmar sig nu med stormsteg och med den en uppsjö av förväntningar och planer. Resor och solsemestrar, vistelser på sommarnöjen kanske om- och tillbyggnader på huset. En del kanske rent av har planer på att besöka trakter där barn man lekt.

Själv har jag jobbat med en ny layoutinriktning för Anbladet. Tidningen har stampat i samma spår nu i många år och det känns som en ansiktslyftning är nödvändig. Mindre marginaler, större rubriker och mer bilder är delar i denna utveckling. Detta nummer blir en test, men jag ser utvecklingen som ett arbete på längre sikt.

De fasta vinjetterna har tagits bort för att ge större flexibilitet. Läsekretsen får gärna höra av sig med synpunkter om vad som är bra och dåligt i det nya utseendet.

En tråkig nyhet för föreningsverige är att Posten nu tagit bort möjligheten att sända föreningsbrev. För NSFF innebär detta att utskicket av Anbladet blir mycket dyrare än tidigare. Detta innebär i sin tur att vi måste försöka begränsa antalet utskick och samordna kallester med utskicket av föreningstidningen. Alternativet att skicka ut Anbladet som en pdf-fil på e-posten känns inte bra. För övrigt är det ju många av våra medlemmar osm inte har någon e-post, så en stor del tidningar måste i alla fall skickas ut med vanlig post.

Det gläder emellertid en gammal redaktör att jag fått in många bidrag till tidningen, bidrag som publiceras i detta och följande nummer. Så fortsätt att sända in era bidrag! På så sätt blir en bra tidning mycket bättre.

Ha nu en skön och trevlig sommar så hörs vi i höst.

Urban Johansson
Redaktör

Bra sagt!

Med en streber menar vi vanligen en dugande person som vi inte tål.

Magnus von Platen

Du må vara så kysk som is, så ren som snö - du skall ändock icke undgå förtal.

William Shakespeare

Ett köpmanshus i Roslagen

I Anbladet nr 110 skrev jag felaktigt att köpman Fredrik Walléns företag i Norrtälje gick i konkurs i samband med Fredriks bortgång den 16 juli 1936. Detta är helt fel! Det rätta förhållandet är att företaget i och med hans död i god ordning avvecklades.

Fredriks hustru Maria drev rörelsen vidare i 1,5 år i mindre omfattning. Därefter upprättade Marias bror Johan Ström en noggrann förteckning över företagets lager och kundfordringar och den 10 januari 1938 var bodelning och arvskifte klart. Därmed var också företaget avvecklat.

I detta nummer publiceras första delen av Jan-Olofs artikel om Fredrik och Maria Walléns företag i Norrtälje. Nedan ses delar av det källmaterial som legat till grund för artikeln.

Urban Johansson

Förändringar hos kunder från maj till september				
17/5	16. Betha Andersson, Sjölinge	✓	5575	3575 1/2
2/6	17. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	1295	1295
5/6	18. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	15090	15090
8/6	19. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	14150	14150
11/6	20. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	10560	10560
14/6	21. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	17045	17045
17/6	22. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	16440	16440
20/6	23. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	7920	7920
23/6	24. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	22090	22090
26/6	25. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	760	760
29/6	26. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	26	26
2/7	27. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	14045	14045
5/7	28. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	998	998
8/7	29. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	14645	14645
11/7	30. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	15150	15150
14/7	31. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	14270	14270
17/7	32. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	6720	6720
20/7	33. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	4320	4320
23/7	34. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	6585	6585
26/7	35. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	5320	5320
29/7	36. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	5590	5590
1/8	37. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	4560	4560
4/8	38. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	12135	12135
7/8	39. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	5820	5820
10/8	40. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	9265	9265
13/8	41. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	4920	4920
16/8	42. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	17	17
19/8	43. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	85	85
22/8	44. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	2040	2040
25/8	45. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	2775	2775
28/8	46. Beeth Andersson, Norrtälje	✓	285	285

Släktforskarlagarna i Nyköping

Släktforskarlagarna sista helgen i augusti börjar nu ta form. Flera intressanta föredragshållare är redan bokade.

- Richard Tellström, mannen bakom TV-serien Historieä-tarna
- Bodil Jönsson, populär som-mar- och vinterpratere om meningsfull tid
- Kalle Johansson från Göteborgs landsarkiv skall tala om hur vädret var på 1700-talet
- Ulrika Knutsson, Uppsala talar om kvinnohistoria
- Karin Bojs har tillsammans med Bonniers förlag boksläpp om *Min släkt under 54 000 år*
- Kalle Bäck, Linköping, drar alltid stora skaror till sina före-läsningar

Dessutom genomförs flera andra boksläpp dessa dagar förutom ett alldeles nytt inslag under släkt-forskarlagarna:

filmförevisning med Agneta Ulfäter Troell

Som vanligt också massor av in-tressanta utställare inom olika områden som berör släkt och hembygdsforskare.

Som tidigare år är ArkivDigital huvudsponsor.

Arrangörerna har givetvis också en hemsida där man löpande kan följa alla nyheter i programmet.

www.sfd2015.se

Där kan du följa alla kringarr-angemang såsom luncher, mid-dagar och en planerad rundtur i det Sörmländska herrgårdsland-skapet.

Följande platser berörde Petter i föredraget.

- Norrtälje stad och gevärsfaktoriet
- Riala och sjön Älggreten
- Blidösundsgråden
- Penningby slott
- Röd stationsbyggnad
- Gottröra kyrka
- Edsbro kyrkas likbod
- Ortala sjöhage
- Buska gård, norr om Häverö kyrka
- Vätö klockargård

För den som vill läsa mer om vittnesmål om det okända rekommenderas Inedahls bok som kommer ut i april.

Tills boken kommer ut kan man läsa om alla spökerierna på hemsidan. Därefter presenteras dessa kort med en hänvisning till boken om de förekommer där.

PÅ JAKT EFTER SPÖKEN

Den 4 mars höll journalisten och författaren Petter Inedahl föredrag om övernaturliga händelser som timat på olika platser i Norrtälje kommun. Petter är frilansjournalist med kriminalreportage som specialitet men har också tillsammans med sin hustru givit ut en kokbok om 1970-talet matvanor, *Den bruna maten*.

Han säger att han alltid varit intresserad av spökerier och därför velat kartlägga hur många historier som florerar inom olika platser i Stockholms län under 1900-2000-talen.

I april kommer hans bok *Hemsökt* ut, där han redovisar ett antal av de historier som han fått fram genom att intervjua olika personer, läsa i lokaltidningar och forska på bl a Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Man kan också gå in på hans hemsida www.skarn.se och botanisera bland hemsigheterna.

Släktforscardagarna 2015 i Nyköping - Årets tema "Ett gods - En värld"

Välkommen till Släktforscardagarna 29-30 augusti i samarbete med ArkivDigital och Sveriges Släktforskarförbund

30 föreläsningar. En mängd olika utställare.

900 P-platser.

Mässan är öppen lördag 29/8 kl. 9-17 och söndag 30/8 kl. 9-15.30.

Entré 60 kr.

För mer information se www.sfd2015.se och www.facebook.com/sfd2015
Välkommen till Nyköpings Arenor - Rosvalla!

ArkivDigital

NOSFF

Arrangör av Släktforscardagarna 2015, Nyköping - Oxelösunds Släktforskarförening

BARNADÖDLIGHET PÅ 1700-TALET

En hårt drabbad prästfamilj

*Så snart för då min fröjd sin kos. Så sorgetimmen ilar;
Och bleknat som en bruten ros Mitt barn på båren vilar.
O Jesu, du som tröst beskär. Se milt till den förkrossad är.
Att jag ej syndigt klagar.*

Våra förfäder hade ofta anledning att sjunga den här psalmen från 1812 av Erik Gustaf Geijer. Det är första versen av psalm 581 i 1937 års psalmbok avsedd att sjungas vid ett barns död. Versen står ristad på många gravstenar runt om i Sverige, men psalmen finns inte med i den svenska psalmboken längre.

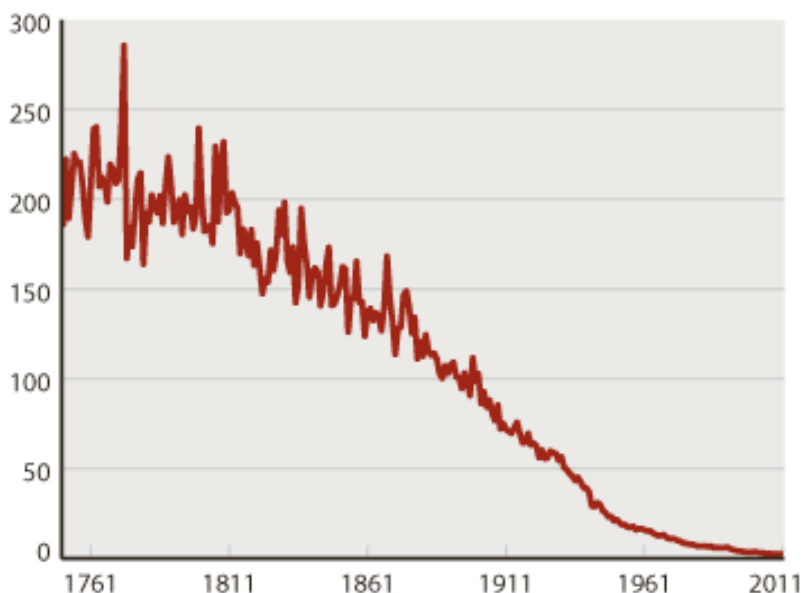
Barnadödlighet på 1700-talet

Den första ansatsen till en folkbokföring i Sverige kom genom 1686 års kyrkolag som stadgade att prästen skulle föra uppgifter om församlingsborna. De viktigaste punkterna var:

- Presterna skola hålla wisse längder på alle sine åhörare, Huus ifrån Huus, Gård ifrån Gård, och weta besked, om theras fram steg och kunnskap uti theras Christendoms stycken.
- Alla brudfolk med deras föräldrars namn, varifrån de kommer samt "vad vittnesbörd de haft".
- Alle Barns, så ächtas, som oächtas, med dheras Föräldrars och Faddrars Namn, födelse- och döpelse Dag, så och Orten ther the födde äro.
- De avlidnas namn, som i kyrkan eller på kyrkogården är begravna, med kort underrättelse om deras "lägerställen", stånd, villkor, leverne och ålder.
- Deras namn som tid efter annan flytta in uti eller utur församlingen, med underrättelse om varifrån de kommer, "huru de sig förhållit" och vart de far.

Tillämpningen av bestämmelserna varierade mellan olika församlingar och stift. Biskopen i Västerås stift, Johannes Rudbeckius, var en pionjär som utfärdade noggranna anvisningar för prästerna i sitt stift och även vid sina visitationer kontrollerade att dessa följdes. Kyrkböckerna från vissa församlingar (jag har speciellt studerat Rättviks dödböcker) har därigenom blivit värdefulla källor till kunskaper om förfädernas liv genom att anteckningarna om avlidna personer vuxit ut till detaljerade levnadsberättelser. Andra församlingar, tyvärr de flesta i ärkestiftet, däribland Husby och Skederid, som den här artikeln handlar om, har mycket ofullständiga, svårlästa och kortfattade noteringar om församlingsborna.

Kyrkoböckerna innehåller först från 1749 uppgifter från samtliga församlingar. Den första sammanställningen gjordes då för hela rikets befolkning genom det nyinrättade Tabellverket som 1858 ändrade namn till Statistiska centralbyrån (SCB). Därmed har Sverige världens äldsta sammanhängande och heltäckande befolkningsregister. Den förste chefen för Tabellverket, Pehr Wargentín, var astronom och statistiker och spelade en stor roll genom att bygga upp och analysera den nya statistiken. Under denna tid var dödsorsaksstatistiken den enda källa som fanns tillgänglig för att studera sjukdomars utbredning. Med hjälp av tabellerna är det möjligt att göra statistik över sjukdomarnas förekomst på 1700-talet, vilket är unikt för Sverige. Det var präster och inte läkare som fyllde i uppgifterna, vilket gjorde att det blev fel ibland. Inte heller läkarna kunde vid denna tid ställa säkra diagnoser. Verkets tabeller över dödligheten byggde på formulär som Abraham Bäck, Linnés vän och en av 1700-talets mest berömda läkare, utarbetat och som hade 33 kolumner för dödsorsaker som bl. a. kopper, lungsot och frossa. Genom tabellverket fick vi tillgång till en relativt pålitlig statistik över barnadödligheten från 1749.

Spädbarnsdödligheten per 1000 födda

Som framgår av figuren var barnadödligheten mycket hög för 250 år sedan, så som den fortfarande är i många uländer. Varje familj fick uppleva att ett eller flera barn i familjen dog före vuxen ålder. Prosten Lars Knoge i Husby var sällsynt hårt drabbad. Endast två av alla hans barn överlevde barnaåren.

Prosten Lars Knoge och hans släkt

Slakten Knoge går att följa långt tillbaka i tiden. I den äldsta jordeboken för Lohärad 1544 upptages bonden Matz Knoge i Nyckelby på ett hemman om 12 öresland. Matz var prosten Lars Knoges farfars farfars far. Lars far var häradshövdingen Mats Olofsson Knoge i Torvalla. Mats övertog fädernegården i Torvalla, sedan han löst ut sina medarvingar och erhållit lagfart 1679.

År 1686 köpte han jord i Toroslunda Östergård och 1691 uppbjöd han större delen av Rösa Norrgård, som han dels ärft genom sin hustru Margareta Larsdotter och dels lånat ut 160 daler kopparmynt å pantsedlar för. Han var en betrodd man som var fjärdingsman i 24 år och satt i häradsrätten i 18 år.

Mats Knoge och Margareta Larsdotter hade fem barn som överlevde barndomsårens risker. Äldste sonen Per tog över fädernegården, där den yngste sonen Mats tjänade som dräng hos brodern i Torvalla tills han dog 1714. Döttrarna Britta och Karin gifte sig med bönder i trakten.

Sonen Lars, som var född 1678, fick studera. Han var dock inte den förste i slakten som bröt sig ut ur bondesamhället. En syssling till Mats Olofsson Knoge var kyrkoherden på 1680-talet i Biskopskulla Olaus Petri Knoge. Lars blev student 1694 och disputerade 1705 under Fabian Törner på en avhandling med titeln *De veritate metaphysica, logica et ethica*.

Törner var född 1666 och uppehöll från 1704 i tur och ordning tre olika professurer, den sista i teoretisk filosofi från 1717 till sin död 1731. Han presiderade för inte mindre än 213 akademiska avhandlingar i olika ämnen. Det var på den tiden nästan alltid så att professorn i ämnet skrev avhandlingen och att respondenten endast muntligen försvarade den. Respondenten betalade också ett arvode till professorn för besväret. Den inkomsten kunde utgöra ett avsevärt tillskott till professorns ekonomi.

Carl von Linné hade till exempel skrivit 186 avhandlingar under sin tid som professor. Ett svårslaget rekord innehades av eloquentia professorn Petrus Ekerman (1697 - 1783), som författat över 500 avhandlingar mot en ersättning av 200 daler kopparmynt per avhandling. Han blev därigenom en av Uppsalas rikaste män och lät bygga det så kallade Ekermanska huset invid Gustavianum.

Lars prästvigdes 1706 och blev komminister i Husby och Skederid 1707, kyrkoherde 1729 och kontraktsprost 1744. När han dog av hetsig sjukdom 1750 höll ärkebiskop Henrik Benzelius likpredikan och mågen Nils Humble skrev begravningsverser över honom. De finns nu att läsa på universitetsbiblioteket Carolina Rediviva i Uppsala.

Lars Knoge gifte sig första gången 1708 med Anna, som var dotter till kyrkoherden i Rimbo Thuro Unander. Hon var född omkring 1680 och dog i april 1721. I juli 1722 gifte han sig för andra gången med Kristina Drissel, född omkring 1697 och död 1753, tre år efter sin man. Hon var dotter till kontraktsprosten och riksdagsmannen Erik Drissel i Husby.

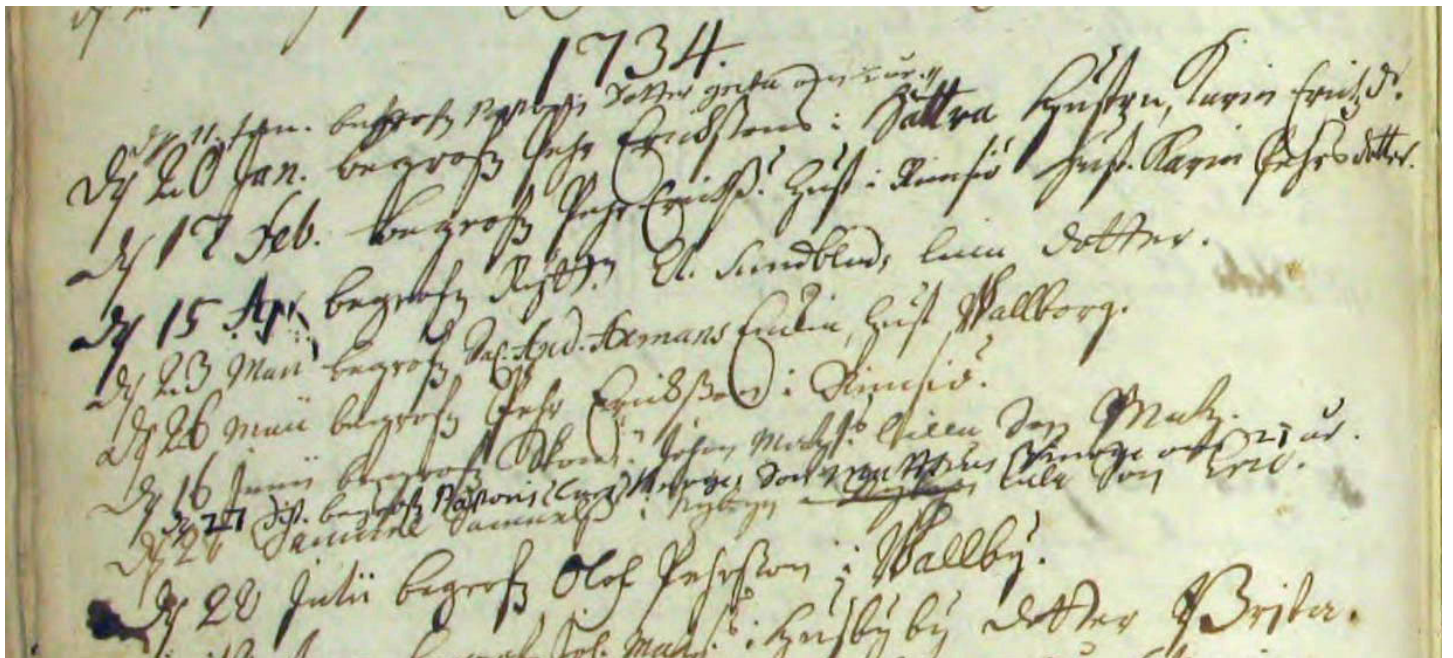
Lars Knoges barn i första kullen

- **Elisabet**, född 28 juli 1710 och död 9 april 1712.
- **Annika**, född 4 april 1712 och död 18 april 1712.
- **Mattias**, född 20 juli 1713. Han blev student men dog 27 juni 1734.
- **Ej namngiven tvilling**, dödfödd 15 november 1715.
- **Thuro**, tvilling, född 15 november 1715 och död 23 februari 1716.
- **Dödfödd av okänt kön** 27 juli 1717.
- **Katarina**, född 29 juli 1719. Hon begrovs den 18 oktober 1719 inne i kyrkan, samtidigt som hennes farfar häradshövdingen och lades i samma kista.
- **Brigita**, född 10 januari 1721, död tidigt vid okänd ålder.

Barn i andra kullen

- **Dödfödd av okänt kön** 28 juli 1723.
- **Kerstin**, född 29 september 1724 och död 2 juni 1725.
- **Lars**, född 9 maj 1726 och död 25 juni 1726.
- **Kristina**, född 28 april 1727, var den enda av Lars Knoges barn som överlevde föräldrarna. Hon gifte sig 1750 med faderns efterträdare som prost i Husby-Sjuhundra **Nils Humble** och fick med honom sju barn som alla överlevde till vuxen ålder. Hon dog först 18 januari 1795.

Sonen Mattias blev moderlös när han var åtta år och när han var 14 år hade han sett sju syskon dö innan lillasyster Kristina föddes. När han var 18 år blev han student i Uppsala. Han dog 1734, sannolikt när han var på sommarferier i barndomshemmet eftersom begravningsnotisen finns i Husbys dödbok. Någon notis om hans död finns inte i Uppsala domkyrkoförsamlings dödböcker, som vid den tiden inte angav den dag en person dog utan endast när begravningen ägde rum. Anteckningen om hans begravning är infogad 27 juni 1734 mellan andra begravningar. Dödsorsaken angavs inte men var sannolikt någon infektion.

Ur Husby-Sjuhundra dödbok 1734, C:2, sid. 132.

Den 27 dit. (juni) begrovs Pastoris Lars Knoges son Matthias Knoge om 21 år.

Vad dog barnen av?

Dödsorsaken finns inte angiven för något av barnen varför man tvingas spekulera över varför en familj kunde drabbas så hårt. Svält på grund av fattigdom var en vanlig dödsorsak på den här tiden, men sannolikt var familjen välbärgad redan på 1710- 1720-talet när barnen var små. Bouppteckningen efter häradshövdingen Mats Olofsson Knoge i Torvalla finns inte bevarad, men hans förvärv av egendomar visar att han och hustrun inte var fattiga. Bouppteckningen efter prost Knoge (Sjuhundra Häradsrätt FII:1 1750 nummer 32) visade en behållning i boet på 12 105 daler kopparmynt. Bland annat ägde han nio hästar och 29 kor och kalvar, 43 får och 21 svin. Han var således rik.

Lars Knoge och Anna Unander hade varit gifta i 2½ år innan deras första barn föddes. Ungefär åtta av tio par som försöker skaffa barn lyckas inom ett år. Det är därför sannolikt att Anna hade haft ett eller ett par missfall innan hon födde Elisabet i juli 1710.

Stora epidemier såsom influensa (exempelvis spanska sjukan), smittkoppor, pest, difteri och kolera skördade mycket stora offer när de drog fram över landet, men dödboken för Husby- Sjuhundra och Skederids församlingar visar ingen överdödlighet för den här tiden. Vissa infektioner hos modern kan leda till dödföddhet eller att barnet dör inom kort efter förlossningen. Det ger emellertid i allmänhet sedan livslång immunitet hos modern och därmed heller ingen risk för att kommande barn smittas. Dessutom förekom samma mönster med dödföddhet eller tidig spädbarnsdöd i båda barnkullarna. Att både Anna Unander och Kristina Drissel skulle lida av någon sjukdom som gjorde att deras barn dog före eller straks efter förlossningen är osannolikt.

Någon ärftlig sjukdom hos barnafadern Lars är knappast heller trolig. Syskonen Per och Britta fick tre, respektive fem barn och någon överdödlighet förekom inte i de barnkullarna.

I avsaknad av närmare information måste det därför antagas att familjen helt enkelt hade otur. Medfödd svaghet av okänd natur eller komplikationer till vanliga barnsjukdomar, förkylning, mässlig och vattkoppor tog många barns liv på den tiden. Olyckor med drunkning i brunnar och åar eller skällning med kokande vatten förekom också i en tid som inte var lika medveten om barnsäkerhet som vår egen.

Hur reagerade Lars Knoge på alla tragedierna?

Även om ett eller flera barn dog i spä ålder i nästan alla familjer vid den här tiden, förefaller de olyckor som drabbade Lars Knoge nästan omöjliga för en människa att bära. Kunde han känna glädje och förväntan 1727, när hans andra hustru väntade sitt sista barn Kristina, den enda som skulle överleva föräldrarna? Han hade då redan förlorat tio barn och sin första hustru och hade bara den 14-årige sonen Mattias kvar - och han skulle dö sju år senare, endast 21 år gammal.

Det är omöjligt för nutida svenskar, med all vår trygghet och låga barnadödlighet, att leva oss in i hans situation. I bibeln kunde han kanske hämta stöd och exempel. I Hebreerbrevet 12:6 står Ty den Herren älskar, den agar han, och han straffar med riset var son som han har kär. Knoge kunde också jämföra sig med den olycksdrabbade Job: Den ena katastrofen efter den andra drabbade Job, men Job förbannade inte Gud. Han sa bara Herren gav och Herren tog. Lovat vare Herren namn. (Job 1: 21).

Men räckte tron på Gud till för prästen Lars Knoge?

Bo S. Lindberg, bo.sven.lindberg@gmail.com, Malma Ringväg 41 A, 756 45 Uppsala

Kommentar: I Fornvännen 1949, sid 247-250 rörande runstensfragment i Skederids kyrka finns en anteckning om en gravhäll under trägolvet i kyrkans mittgång. Inskriften lyder: Probstens uti Husby och Skederid Herr Lars Knoge född den 18 november 1678 död den 22 april 1750 hvilar här med 2. hustrur och 14 barn.

FAKTORIET BRINNER

- slutskedet i Stora Nordiska kriget

Gevärsfaktoriet i Norrtälje har varit med om en hel del både hemska och senare rent märkliga saker. Gustav II Adolf grundades faktoriet på 1620-talet och det var under lång tid den viktigaste arbetsplatsen i Norrtälje. Kunniga vapensmeder hade hämtats från Tyskland och efterhand utbildade de i sin tur ett antal rospiggare till skickliga hantverkare. Faktoriet brändes ner av ryssarna 1719, men byggdes upp igen. Den stenbyggnad som finns kvar har tjänat som utställningslokal för Roslagsmuseet. I dag står byggnaden tom och den nödvändiga reparation som påbörjades för några år sedan har helt gått i stå.

År 1698 levererade faktor Petter Billing från gevärsfaktoriet till rustkammaren i Stockholm: 368 hjullåspistoler, 290 hjullåskarbener, 8 par flintlåspistoler samt ”dessutom till pistolsmeden mästare Starbus ett par pistolpipor och 75 karbinpipor”. Värdet av dessa vapen var cirka 4 500 daler silvermynt. För den summan kunde man vid den tiden köpa lika mycket varor och tjänster som ca 625 000 kronor i dag mätt med konsumentprisindex. Under åren från 1700 fram till branden 1719 levererade man vapen till rustkammaren för i genomsnitt omkring 7 000 daler silvermynt per år.

Men så kom sommaren 1719, då Sveriges ostkust drabbades av ryssarnas oerhörda härjningståg. Endast ett fåtal hus i staden undgick att bli nerbrända. Den ryska flottstyrkan omfattade 132 galärer och ett hundratal skärbåtar med 26 000 man ombord. En del av dessa båtar hade också hästar ombord. Riddjuren användes främst för snabba attacker in i land då man antände byggnader och då man tog fångar.

I gryningen den 19 augusti seglade en mindre flottstyrka in i Norrtäljeviken. Ryssarna hade redan den 12 juli haft planer på att bränna ner Norrtälje, men man ändrade sig då man hade fått veta, att det i trakten fanns reguljära trupper under generalmajor Fabian Zöges befäl, vilka var stationerade i staden. Men klockan åtta på morgonen den 19 augusti kunde man räkna till sexton fientliga fartyg som seglade in mot Norrtälje. Trummor i staden kallade alla stadsbor till samling på torget. Man lyckades dock bara mobilisera 51 man, 28 man från faktoriet samt 23 som

tillhörde borgerskapet – många manliga invånare befann sig nämligen uppe i Botenhavet på strömmingsfiske. Samtliga närvarande var försedda med gevär, där dock ingen hade hunnit få någon som helst utbildning i försvarsstrid. Fienden antände staden på ett flertal ställen och elden spred sig med en explosionsartad hastighet i den starka sydostliga vinden. Ryssarna lämnade staden ganska omgående, rodde ut till de större fartygen, vilka genast satte segel med kurs mot havet och där de förenades med den övriga eskadern.

Kosack till häst

Vid den tiden anlände major Tungelfelt med livdragonerna från Penningby, där de hade varit förlagda. Dragonerna och allmogen gjorde allt vad som stod i deras makt för att släcka elden, men alla försök var förgäves, eftersom elden helt hade tagit överhand. Förödelsen blev fruktansvärd. När elden så småningom hade slocknat kunde man konstatera, att endast fabriets borrhvarn liksom prästgården vid stadens västra ända och en gård på östra sidan samt några hus och lador i stadens utkant hade blivit räddade. Inte någon plats i hela Roslagen drabbades så hårt av rysshärjningarna som just Norrtälje. Man beräknade att förlusterna var 340 864 daler silvermynt, eller närmare hälften av förlusterna för hela Roslagen (och summan torde i dag motsvara cirka 35 miljoner kronor).

Det tog många år innan man något så när hade lyckats bygga upp staden igen. Omkring år 1733 var den nya kyrkan helt färdig, frånsett tornet och först då var stora delar av staden återuppbyggd. Det är förvånande att kyrkan brändes, eftersom tsar Peter uttryckligen hade givit order till sina trupper om att kyrkorna inte skulle få förstöras.

Efter de ryska härjningarna utgjorde naturligtvis eldfaran den stora skräcken för Norrtäljes invånare. Man indelade därför staden i fyra ”rutor” eller kvarter: Tullportskvarteret, Tillfälllekvarteret, Norra kvarteret samt Verkstadskvarteret. År 1726 bestämdes att till ”förekommande av eldsolycka” en rådmann skulle tillsättas i vart och ett av de fyra kvarteren. Denne skulle till sin hjälp ha en brandmästare, som en gång varje månad skulle undersöka alla eldstäder och skorstenar. Alla faktoribygnaderna förutom borrhvarnen hade alltså brunnit ner. Det tog förstås många år innan faktoriet åter stod färdigt, men därmed kunde man också genomföra en lång rad förbättringar. Det i dag kvarstående verkstads huset på Hantverkaregatan räknas som färdigbyggt år 1742.

Underlag till beskrivningen har delvis hämtats ur en bok som heter ”Norrtälje faktori och dess smeder”, av Kåa Wennberg, utgiven av Stiftelsen Roslagsmuseet i Norrtälje 1985.

Roland Palmquist

Rö hembygdsförening är målet för årets försommarträff.

Hembygdsföreningens styrelse har planerat för en mycket givande träff med många intressanta inslag.

Särskild inbjudan bifogas med detta nummer av Anbladet. Välkomna!

Ett köpmanshus i Roslagen

Inledning

En tanke som länge legat och grott hos mig är att försöka skriva något om familjen Wallén och deras liv och verksamhet tiden före det att Anna-Maja och jag träffades i Norrtälje hösten 1944, Anna-Maja var då 17 år och jag skulle fylla 21.

Faktaunderlag för denna berättelse är bouppteckningen som upprättades den 3 oktober 1936 efter Fredrik Emanuel Walléns bortgång den 16 juli samma år samt protokoll från bodelning och arvsskifte den 10 januari 1938. Dessa handlingar utgör ett unikt och fylligt underlag, som Maria bevarade och som vi lyckligtvis förvarat bland fotografier och andra gamla minnen. Ester Maria Wallén var 52 år och Anna-Maja 9 år då Fredrik avled i en ålder av 59 år och 9 månader.

Det som kan läsas ut om bostad, förrådsutrymmen, ineliggande lager av produkter, förteckning över kunder mm. ger en intressant bild av rörelsens omfattning, Anna-Majas minnen från den här tiden är inte minst viktiga. Hade vi lyssnat och noterat det som Maria berättade från deras spännande familjeliv så hade vi kunnat få med fakta som idag är förborgat för oss. Olle Ström, Anna-Majas kusin född 1910 hade också all vetskap om affärer och lokaliteter under de 10 år som vi här skall försöka beskriva. Olle var vid tiden för Fredriks bortgång 26 år och var färdigutbildad civilekonom, han blev ett starkt stöd för Maria under den svåra tid som följde. De som idag har bidragit med intryck och minnesbilder är, förutom Anna-Maja, Ingrid Olsson f. Sjöberg, Eurén Eriksson i Wuxtuna, Anna-Majas syssling, samt Calle Larsson som under dessa år bodde i gamla missionshuset där fadern var vaktmästare. På Stadsarkivet har jag hittat ritningar på bostadshuset och på den byggnad som kom att tjäna som garage och lokal för vedhanteringen.

Fredrik Wallén titulerade sig som köpman och rörelsen han drev skulle jag vilja beteckna som ett mellanting mellan grosshandel och detaljhandel. Han köpte och sålde brännved, mjöl, gryner, jäst samt maskindelar för mjölkmaskiner. Veden sågades och klövs av anställd personal och såldes i säck till norrtäljeborna för uppvärmningsändamål, detta var således ren detaljhandel. På den tiden användes nästan uteslutande ved och koks för uppvärmning av lokaler och bostäder.

Värmekällan var kaminer och kakelugnar. Hus med centralvärme var sällsynta i Norrtälje på 1920-30 talet. Mjöl, gryn och jäst såldes till speceriaffärer, bagerier och caféidkare över hela Roslagen, från Riala och Bergshamra i söder till Häverö och Hallstavik i norr och till öarna Vaddö, Björkö, Vätö, Blidö, Tjockö och Yxlan utefter roslagskusten. Mjölmaskindelarna på beställning till storbönderna och godsens på fastlandet.

Fredrik Wallén genomgick som 25-åring en 2-årig utbildning inom jordbruket vid länets lantbruksskola på Husby gård i Munsö socken, en ö i Mälaren ej långt från Stockholm. Denna gård skall ej förväxlas med Husby i Österåkers socken, som dyker upp senare i denna berättelse. År 1901 tog Fredrik tjänst på Utåls gård i Roslagsbro socken hos Godsägare Brolinson och enär denne saknade kunskaper i jordbruksskötsel så vilade ansvaret för detta helt på den unge nyutexaminerade Fredrik Wallén. Han fick med åren den hedersamma titeln Inspektör, trivdes mycket bra och stannade på Utål i 25 år.

Affärsverksamheten

Affärsverksamheten som jag skall försöka beskriva startade år 1926 i samband med att Fredrik gifte sig med Maria Husén född Ström. Fredrik flyttade in i Marias lägenhet i huset Rögårdsgatan 8. Maria bodde där sedan 10 oktober 1924 efter det att hon blivit ensam kvar i huset Gransäter i Österåker. De sista sju åren i Österåker var kantade av tragiska händelser för Maria. Den 27 april 1917 gifte sig Maria med Helge Husén från Angarn (som ligger ca en mil från Husby). I december samma år avlider hennes mor, hon blev 71 år. Maria och Helge drabbas av den då så fruktade sjukdomen Spanska sjukan i mars 1918, Maria tillfrisknar men Helge avlider efter någon dags sjukdom. Maria bor kvar i huset Gransäter tillsammans med fadern Johan Gustaf Ström. Fadern avlider efter en kort tids sjukdom den 23 dec. 1923, han blev 73 år.

Maria som redan i Österåker utfört textilarbeten till antependium och mässhakar på beställning från Libraria AB, atelje för kyrklig textilkonst i Stockholm, ägd av Svenska Kyrkans Diakonistyrelse, fortsätter nu med detta i sitt nya liv i Norrtälje. Vigseln mellan Fredrik och Maria äger rum i Göteborg 4 nov. 1926 och bröllopet firades i enskildhet tillsammans med bro-

derns familj, kamrer Johan (Jean) Ström. Den 20 e oktober 1927 föddes Anna-Maja till oändligt stor glädje för Fredrik 51 och Maria 43 år. Paret började nu att se sig om efter bostad och lokaliteter som bättre passade in i deras nystartade företag och förutsättningarna att lyckas var goda. Under sin tid på Utål knöt Fredrik många kontakter med roslagens lantbrukare och affärsidkare genom de uppdrag han haft inom Roslagsbro kommun. På länsnivå var han värderingsman för uppskattning av grödor under första världskrigets kris-tid. Som ledamot av kommunfullmäktige i Roslagsbro tog han på sig uppgifter inom skogsvårds- och byggnadskommittéer samt taxeringsnämnden. Dessa engagemang och därtill sitt hurtiga och friska sinne, som det stod i Norrtälje Tidnings hyllning för 50-åringen på födelsedagen den 1/10 1926, gav honom ett stort förtroendekapital, vilket var till ovärderlig nytta för den typ av affärsverksamhet som Fredrik planerade.

Från starten var det spannmålsförsäljning till storhushåll i Norrtälje med omnejd i ett spannmålsmagasin som han fick sätta upp på stationsplanen mellan gamla järnvägsstationen och tomten nr 3 i kv. Tor. Den verksamheten pågick i två år och han lyckades komma igång med affärerna så bra att Uppsala Ångkvarn fick intresse för ett samarbete i större skala. År 1928 Lyckades paret få hyra en villa om 6 rum och kök på ovannämnda tomt och en uthusbyggnad med plats för vävkammare, tvättstuga och redskapsbod. På angränsande tomt, kv. Tor nr. 4, arrenderade Fredrik ett hus, ursprungligen stall- och vagnbodsbyggnad om ca 220 kvm troligen från 1800-talet. Denna kan ha använts som kyrkstall under helgtid och i vardagslag som den tidens parke-ringshus för landsbornas affärsresor till köpmanstaden Norrtälje. Märkligt nog så minns Ingrid Olsson på Utål att hennes pappa ställde ifrån sig häst och vagn i ett sådant hus under sina stadsresor ända fram till 1945, då han köpte sin första bil. Man kan föreställa sig att Fredrik parkerat Utåls eleganta hästekipage där åtskilliga gånger då han hämtade Prosten Brolin-sons gäster vid fyratåget på lördagarna.

Dessa hus och ca 700 kvm markutrymme passade alldeles utmärkt till den affärsverksamhet som Fredrik förmodligen planerade redan under hans sista tjänsteår på Utål. Stallet ombyggdes till garage för

en ny personbil av märket Nash, 1929 års modell och den gamla bilen av märket Owerland av 1921-års modell, lät han bygga om till lastbil. Vagnboden lämpade sig väl för sågning, klyvning (spintning) av meterved till brännved som sedan levererades förpackad i säck till de enskilda kunderna i staden. En förutsättning för att klara denna affärsrörelse utan anställd administrativ personal var att hustrun Maria ställde upp till 100 procent, vilket hon hade förmåga och kunskaper för. Detta fick hon till fullo visa den dag då Fredrik redan efter 10 års äktenskap avled efter en kort tids sjukdom. Maria var, med sin bakgrund från skötsel av ett stort bondhushåll, väl förberedd för att bli en duktig och representativ köpmanshustru. Hennes stora intresse för vävnad och handarbete har jag redan berört.

Vardagslivet i köpmansgården

Fredrik med sin agentur för Uppsala Ångvarns produkter, mjöl, gryn av olika slag och jäst, fick genast en stor kundkrets över hela Roslagen. Geografiskt motsvarade detta nuvarande Norrtälje kommun innefattande tätorterna Rimbo och Hallstavik och alla de stora öarna utefter kusten. Att bedriva en liknande affärsrörelse på annat håll vore inte lika enkelt och det har helt och hållet med kommunikationer att göra. Norrtälje är den naturliga knutpunkten i roslagen. Härifrån utgår alla bussförbindelser, under den här aktuella tidsepoken fanns järnvägen och sedan urminnes tider var det sjöfarten.

Distributionen av mjöl, gryn och jäst var med dagens mått småskalig i sin hantering, men geografiskt vidsträckt. Kunderna utgjordes av småbagerier, kaféer och speceriaffärer. Enligt en kassabok från den 20 juli 1936, låg fordringar för mjöl, gryn och jäst ute hos 88 st. kunder. Uppsala Ångvarns leverans kom säckvis och i storpaket via järnväg från Uppsala Östra station och Fredrik kunde frakta in detta till sitt mjöllager direkt från godsfinnan eller godsmagasinet, en transport på högst 20 meter. Sedan vidtog pakeringen till kunderna och utskicket via bussar, busschaufförerna var den tidens speditörer av diverse ting såväl till affärer som till enskilda hushåll. En stor del av distributionen skedde förstas också via skärgårdsbåtar och passbåtar. Transporten till Kunderna inom staden och i den närmaste omgivningen klarade Fredrik själv med sin lilla lastbil. Det är inte så svårt att räkna ut att all denna hantering tillika med vedtransporterna inkl. bokföring, fakturering, inkassering mm. gott och väl fyllde en lång arbetsdag för makarna

Fredrik och Maria. När jag pratade med Anna-Maja om detta så mindes hon som litet barn att Maria ofta satt inne på kontoret och skrev. Hon hjälpte givetvis Fredrik med kontorssysslor så fort hon kunde göra sig ledig från hushålls- och textilarbetet.

Lager av mjöl och gryner den 20 juli 1936 enligt kassaboken.

400 kg. "blixtpatent" i kartong	129:60
600 " "	173:60
400 " "Guldflor"	115:20
100 " bagerivetemjöl	29:25
400 " svenskt vetemjöl	109:80
500 " rågsikt /ooo/	120:40
200 " "/oo/	46:35
600 " rågmjöl, fintoppat	89:10
100 " rågmjöl, grovtoppat	15:75
200 " korngryn	38:60
600 " havregryn i säckar	140:40
60 " " i påsar	16:80
360 " " i kartonger	19:50
160 " gröpe	17:30
350 " snäckskal	27:75
2 kartonger "Fermaflingor"	27:24

Sammanlagt 1732 kg

Fredrik tycks ha varit ensam om denna affärsidé i Norrtälje med omnejd. Kunderna, var som tidigare nämnts spridda över hela det egentliga Roslagen. Enbart i Norrtälje finns 15 st kunder med i fordringsförteckningen.

Hantering av brännveden

Den ved som Fredrik köpte från skärgårdsbönderna levererades via sjötransport och mellanlagrades i Norrtälje hamn. Fastlandsbönderna fraktade veden med hästransport direkt till gården på Danskes Gränd. Biltransport kom igång först vid slutet av 30-talet. Sågning och spintning (klyvning) sköttes av två anställda men under högsäsong fick även Fredrik sätta sig vid spintmaskinen enligt vad vår gode vän Calle Larsson har berättat för oss. Inom parentes kan nämnas att sjötransporterna på Norrtälje hamn var ytterst livlig under hela första halvan av 1900-talet. Vedskutorna var av många skilda slag och typbeteckningar. De kallades vedjakter, galeaser, roslagsjakter och piggsutor beroende på storlekar och riggning. Det fanns ett flertal båtvarv utefter roslagskusten; Bergshamra, Vagnsunda, Högmarsö, Björkö, Vätö för att nämna några. Dessa skutor stod för en stor del av Stockholms vedförsörjning ända fram till andra världskrigets slut 1945. Det sägs att mängden gods som fraktades av dessa roslagsskutor inom svenska farvatten som mest utgjorde hela 17 % av den totala fraktmängden i

landet. Skutorna byggdes för segelfart och seglades ända till 1920-talets slut. Under 30-talet försågs de med motordrift, vanligen då en tändkulemotor av den typ som tillverkades av Pythagoras i Norrtälje. Till en början var den en hjälpmotor vid dålig segelvind, men sedermera "avmastades" skutorna och det blev ren motordrift.

Minnen från vedhanteringen hemma på gården fastnade i Anna-Majas minne främst därför att vedkarlarna intog förmiddagskaffe och en måltid hemma i köket, det ingick i löneuppgörelsen. Vedhanteringen var en spännande hantering med den högljudda sågklingan och den stora spintmaskinen som hon så ofta varnades för. Att spintmaskinen var farlig fick hon kusligt erfara då en av arbetarna som kallades för Kalle Mats kom in till Maria med en avhuggen tumme. Hon virade in den blodiga handen med den lösa tummen i en handduk varpå Fredrik skjutsade Kalle Mats till Norrtälje Lasarett för vård. Tummen opererades fast, han blev helt återställd och kunde snart återgå till arbetet berättas det. Ribbveden som nämns i förteckningen nedan var en spillvara från småsågarna i trakten. Den sågades, säckades och såldes vidare. En aktuell såg kallades Lommarsågen. Den låg invid Norrtäljeån strax nedströms sjön Lommaren. I ovannämnda kassabok finns 63 vedkunder uppräknade, alla inom Norrtälje stad. En vedkund hette Bror Kvist och en bar namnet Iris Björk. En stor kund var Fattigvårdsstyrelsen som förmedlade ved till dem som led brist på pengar.

Lager av ved den 20 juli 1936

en famn = 4 kubikmeter. (Enligt kassaboken).

18 famnar björkved, hel, å gården	414:-
3 famn. björkved, hel vid hamnen	69:--
1 famn björkved spintad å gården	30:-
35 famn. barrved, hel, å gården	560:-
45 famn. barrved, hel vid hamnen	720:-
3 famn. barrved spintad å gården	66:50
1 famn blandved spintad å gården	22:50
2 famn. knubbved spintad å gården	29:-
12 famn. barrved hos fattigvårdsstyrelsen	192:-
17 famn. ribbved " "	157:25:-

Sammanlagt 137 famnar = 548 kbm.

Förteckningen över fordringar hos kunder för maskindelar o.d. upptar de stora gårdarna Björnö, Wårnberg, Stensta, Wemblinge, Broby och Sundsta.

Det sammanlagda värdet av fordringar hos kunder i 1936 års penningvärde uppgick till ca 22.000 kronor. Detta torde motsvara en till två månaders försäljning eftersom

det var den vanliga kredittiden beroende på köparens kreditvärdighet. Vid antagandet att den genomsnittliga månadsomsättningen var ca 18.000 kr/mån. så betyder det en årsomsättning på ca 200.000 kronor. Omräknat till 2006 års penningvärde torde det motsvara en årsomsättning på ca fem miljoner kronor. Multiplikatorn 25 har jag fått fram genom att jämföra priset på mjöl 1936 och idag. En jämförelse avseende på vedpriset ger en multiplikator 50-60. Vedpriserna har skjutit i höjden kraftigt på senare tid som en följd av dagens höga oljepris. Löneläget är idag ca 50 ggr. högre än 1936 års nivå.

Fritid och fest

Livet var inte bara affärer och hårt arbete. Det fanns även fritid med fest och glädje minsann. För Fredrik med sina tjugofem år på Utål var det de gamla vännerna i Roslagsbro som han sammanförde med sin Maria. Det var i första hand godsägare Brolinssons dotter Bertha och hennes nyblivne make Hilding Sjöberg, skåningen, vilken tog anställning som inspektor på Wärnbergs säteri hos Greve Oxenstierna, som blev deras närmaste och allra godaste vänner livet ut. De övriga i bekantskapskretsen som Anna-Maja har i gott minne är lärarparen Danell och Malmberg i Roslagsbro, de undervisade i Utåls resp Drottningdals skolor. Skeppsredare Janne Johansson i Lunda anlätades av Fredrik för sjöfrakter redan på Utålstiden och deras kontakter fortsatte sedan under verksamheten i Norrtälje. Hustrun hette Lydia, Maria och hon blev mycket goda vänner. Öhmans i Bottna, Törnkvists i Röksta, Janssons i Nodsta och Petterssons i Veda m. fl. tillhörde också den närmaste vänkretsen.

Fredrik och Maria var lyckligt lottade så till vida att de med egen bil kunde röra sig fritt och snabbt. Det var spännande färder i vinterkylan då snön yrde igen på smala krokiga roslagsvägar, men med bra snökedjor, varma pälsar och ett glatt humör gick det vägen. Den tidens kommunikation, till en början med häst och vagn eller att vara hänvisad till buss och taxi, var ett stort hinder för de flesta i umgängeslivet. Betänk att vid den här tiden hade bara ca 20 % egen telefon.

Radiosändningar började komma igång så smått och Anna-Maja minns när hemmet begåvades med en s.k. kristallmottagare som via hörlurar, med lite tur och med ett skrapande ljud gav lyssnarna nyheter, väderrapport och en timmes gramfonmusik varje kväll. Det blev något lättsammare då radiogeniet Sven Jerring

drog igång med glad underhållning, sport, allmänna reportage, barnens brevlåda, dans kring granen och vasaloppet. Efter vad Maria och senare Anna-Maja berättat om den tiden så var det mycken fest och glädje, man åt gott och drack måttligt i gemytlig samvaro. Medelklassen levde nog relativt bekymmersfritt under den så kallade mellankrigstiden.

Släktkontakter

Umgänget med släkten var sedan lång tid tillbaka gemensam för Fredrik och Maria. Fredrik var född och uppvuxen i Riala, grannsocken till Bergshamra. Bergshamra utvecklades snabbast av de två socknarna vad det gäller skola, handel, småindustrier mm. p.g.a. det gynnsamma geografiska läget med havskontakt via Bergshamraviken. Fredrik och Maria lärde känna varandra redan åren 1897-99. Fredrik bodde i Marias hem på Husby gård i Österåker. Fredrik hade bestämt sig för att söka till lantbruksskola. Han kände Familjen Ström sedan deras tid i Westergården i Bergshamra. Maria var 13-15 år då den 8 år äldre Fredrik arbetade på gården som lantbrukselev. Ödet styrde så att Marias äldre broder Johannes (Jean) Ström med hustru Hilma och sönerna Sture och Olle senare i livet skulle komma att betyda mycket för familjen Wallén.

Umgänget med familjen Ström var av geografiska skäl begränsat till de stora helgerna främst juletid enligt bevarade foton och Anna-Majas berättelser. Olle var medelpunkten och den stora glädjespridaren redan då och han kom senare att spela en ovärderlig roll då tiderna kärvade till sig för familjen.

Till släktskap på Marias moders sida hörde kusinerna Inga, Anna och Otilia Eriksson som gemensamt kallades *Westergårdsflickorna* samt deras bröder familjerna Johannes och Josef Eriksson i Waxtuna. Johannes känner vi som far till Eurén Eriksson och Ingrid Björkhult i Asplund, en vacker gård med utsikt över Bergshamraviken.

Släkten i Dyvassö, faster Eulalia som var Fredriks syster och gift med Gerhard Nilsson, var givetvis ett kärt resmål under Anna-Majas uppväxttid och vidare i livet. Det var då främst kusinerna Hedvig och Kerstin som Anna-Maja kände den största gemenskapen med.

Maria var syssling med Dora f. Nordkvist (tant Dora) gift med skutskepparen Waldemar Carlsson. De bodde på östra sidan av Köpmanholm på ön Yxlan. Anna-Maja

har många barn och ungdomsminnen från veckolånga vistelser i denna härligast tänkbara sommarmiljö. För den som är intresserad av släktförhållanden finns an- och släkttavlor i andra skrifter i min släktforskning.

**Jan-Olof Liljeroos med,
med Anna-Majas hjälp**

Fortsättning i nästa nummer

Fotografering av domböcker

Arkiv Digital AB erbjuder nu en ny tjänst rörande publicering av domböcker i programmet ArkivDigital.

Just nu pågår filmningen av detta intressanta källmaterial, men eftersom det är ett gigantiskt källmaterial kommer det att ta många år att slutföra arbetet.

Därför lanseras nu den nya tjänsten *Beställningsfotografering*.

Du beställer de volymer du vill ha filmade och inom några veckor blir de tillgängliga på nätet, inte bara för dig utan för alla andra användare också.

Tjänsten kan på sikt komma att inkludera annat källmaterial än domböcker.

Se vidare på www.arkivdigital.se

Du kommer direkt till beställningstjänsten via www.arkivdigital.se/bestallningsfotografering

Limericktävling!

Roland Palmquist utmanar läsarna på en limericktävling och bidrar nedan med ett eget alster. Vässa nu geniknölarna och sänd in era bidrag.

En rätt misslyckad bonde i Löгла tog sig av daga per öгла.
Hans fru blev hemskt less och har gråtit sen dess
men entreprenör´n han blev dö-gla.

ORDNING PÅ ARKIVET

- så ordnar du ditt släktarkiv

Tisdagen den 28 april höll Urban Johansson en föreläsning om att ordna och förteckna sitt person- eller släktarkiv. Glädjande nog mötte över 50 personer upp på Norrtälje stadsarkiv för att lära sig mer om arkivering och förvaring.

De flesta deltagare fick såväl åhörarkopior som en kompendium med exempel på hur man på litet olika sätt kan strukturera sina handlingar för att göra dem mer sökbara.

På grund av det stora antalet deltagare fick inte alla dessa handlingar under föredraget. Om någon som blev utan i efterhand vill ha dessa dokument, så är det bara att höra av sig till föreningen så skickar vi handlingar per post.

Publiken var också mycket intresserad och ställde en mängd intressanta frågor.

Urban Johansson med en talrik och vetgirig åhörarskara.

Foto: Ann-Marie Alfredsson

Förvaringen av olika typer av handlingar tilldrog sig ett stort intresse, och då inte minst förvaring av fotografier.

Föreningen kommer nu att köpa in godkända syrafria fotopåsar i formatet 145x190 mm så att medlemmarna kan köpa dessa styckvis i stället för en låda med 250 st.

Även arkivkartonger i folioformat kan köpas så länge lagret räcker.

Också aktomslag i A4- och folioformat kommer att tillhandahållas om det finns intresse. Allt för att erbjuda så bra möjligheter som möjligt för en god förvaring av det egna släktarkivet.

En hel del av dem som deltog i föreläsningen beställde material på plats, men det går också bra att höra av sig i efterhand.

Föreningens klubbmästare Birgit Söderman gjorde ett gott jobb med att förse alla deltagare med kaffe och bröd efter föreläsningen då mingel och utbytande av erfarenheter och tankar vidtog.

Urban erbjöd sig också att hålla en mer praktiskt inriktad träff där deltagarna kan sitta med eget material och lära sig förteckna i praktiken. Till en sådan träff anmälde sig tre deltagare. Det finns således plats för tre deltagare till. Träffen är tänkt att hållas i höst. Om du känner att detta är något för dig så hör av dig till föreningen. Bra är också om du har eget material med dig att jobba med under denna träff.